

ŘEMESLA 24. 08. 2017

Zdobení v tradičním kovářství i uměleckém kovářství? Pomocí leptání kovů i chemické oxidace

Již v samotném úvodu jsme nastínili, že zdobící techniky, uplatňované v kovářském řemesle, neplní jen funkci estetickou, ale také ochrannou. Zdobení...

Ačkoliv se fáze zdobení a povrchové úpravy v kovářském řemesle nachází až na samotném konci výrobního procesu, je vždy neodmyslitelnou součástí každého kovářského díla. Výsledný vzhled je důležitý nejen v oblasti - umělecké kovářství. Již před stovkami let se vesničtí kováři snažili vyrobit předměty nejen kvalitní a funkční, ale také oku lahodící. Povrchová úprava navíc výrobek chrání před vnějšími vlivy prostředí a brání vznikající korozi a tedy i degradaci materiálu.

Zdobení a povrchová úprava dnes a v minulosti

Již v samotném úvodu jsme nastínili, že **zdobící techniky**, uplatňované v **kovářském řemesle**, neplní jen funkci estetickou, ale také ochrannou. Zdobení totiž ve většině případů spočívá v povrchové úpravě kovu, například **pokovování**. Je třeba říci, že v moderní oblasti s názvem - umělecké kovářství, se uplatňují odlišné postupy, než tomu bylo v minulosti.

Hlavním důvodem je především zvyšování nároků na **ochranu kovů**, a to vzhledem k tomu, že agresivita ovzduší je dnes mnohem výraznější než kdykoliv dříve. Při využití tradičních postupů by

tak došlo k velmi rychlé degradaci materiálu, především k rezivění. V určitých oblastech se však tradiční, tedy původní, postupy uplatňují i dnes, a to obzvláště v muzejnictví a **restaurátorství**. Je také třeba upozornit, že [zdobení kovářských výrobků rozhodně není výsadou jen moderního kovářského řemesla](#).

Důkazem toho jsou dochované kovářské výrobky pocházející ze staročeských vesnic. Na Valašsku pak tehdejší kováři rádi zdobili vše, co jim přišlo pod ruku, ať už šlo o zámečnické výrobky nebo nářadí. Tradiční zdobení kovářského materiálu na vesnici a v historii obecně tak tvoří samostatnou obsáhlou kapitolu v oblasti **umělecké kovářství**.

My se však nyní podrobněji zaměříme na přístupy, které se využívají v uměleckém kovářství dnes.

Umělé vytváření oxidů (chemická oxidace kovů)

Jednou z používaných **zdobících technik v uměleckém kovářství** je **umělé vytváření oxidů** na povrchu kovového výrobku, tedy **chemická oxidace**. Díky tomu lze dosáhnout různých barevných odstínů kovu. V praxi se chemická oxidace provádí různými způsoby, přičemž nejjednodušší postup spočívá v metodě propouštění. Jde o **pomalé zahřívání kovu na propouštěcí teplotu**, která se liší v závislosti na složení oceli a požadavcích kováře. Pohybuje se od 150 do 500 °C.

Oxidace kovů se provádí také namáčením kovářských výrobků do různých roztoků, například máčením v roztoku sirnatanu sodného a octanu olovnatého vznikne výrazné tmavě červené zabarvení. Oxidací lze docílit i černého zabarvení, a to **namáčením taveniny do hydroxidu sodného s dusičnanem sodným**. Při umělém vytváření oxidů na povrchu kovářských výrobků **je třeba aplikovat další ochrannou vrstvu**, samotná oxidace výrobek před degradací nechrání.

Umělecké kovářství a koroze materiálu

Ačkoliv je cílem povrchové úpravy zabránit rezivění výrobků, stále častěji se provádí **kontrolované přirozené či umělé rezivění**, díky kterému lze dosáhnout zajímavých povrchových struktur. Korozi urychluje máčení v roztoku octové vody. Na kovářský výrobek, záměrně opatřený korozí, je však třeba opět nanést ochrannou vrstvu, aby nedocházelo k dalšímu prohlubujícímu se rezavění.

Pokovování v kovářství: Zlacení, stříbření či cínování

Pokovování patří mezi hojně využívané kovářské zdobící techniky, které zajistí nejen skvělý estetický efekt, ale výsledný výrobek dostatečně ochrání před nepříznivými vlivy ovzduší a okolního prostředí. **Pokovování** se provádí různými způsoby, nejběžnější je **galvanické pokovování**. V závislosti na představě a požadavcích kováře lze pokovovat různými kovy - **olovem, cínem, niklem, chromem, ale také stříbrem či zlatem**. Pozlacení materiálů se často provádí zlatou fólií, a to zejména při restauračních pracích. Populární je také **zlacení pomocí zlatého éteru**, který se nanáší štětečkem. Tato metoda se často kombinuje se zdobící metodou leptání kovů.

Leptání kovů v kovářství

Leptání kovů je hojně využívanou zdobící technikou především při vytváření drobných kovářských předmětů. Povrch kovu se u této metody upravuje využitím kyselin. Existují dva přístupy při **leptání kovů** - **pozitivní a negativní**. U pozitivní metody dochází k vyleptání požadovaného ornamentu do hloubky, tj. na okolí ornamentu se nanese kyselinovzdorná hmota a výrobek se ponoří do kyseliny. U negativního leptání je proces opačný, **zdobený ornament musí být před kyselinou ochráněn a po vyleptání okolí z kovu vystoupí**.

Nielování se už téměř nepoužívá

Dnes již zastaralou a téměř nepoužívanou zdobící metodou v kovářství je **nielování**. Jde o dodatečnou úpravu povrchu po leptání kovů. Do prohlubní, vytvořených leptáním kovů, se nanáší speciální nielovací hmota, vytvořená na základě šelaku a vosku na výrobu pečeti. Po zaplnění prohlubní se přebytečná vrstva odstraní a nielovací hmota se s kovem zarovná. **Místa leptu se tak zabarví podle odstínu nielovací hmoty a vytvoří zajímavou strukturu**.

Taušírování v kovářství

Velmi pracnou a náročnou zdobící technikou, kterou dnes uvidíme prakticky jen u restauračních prací, je **taušírování**. Spočívá v **přesném zaklepávání taušírovacího pásku** do předem připravených rýh se zdviženými okraji, které po zaklepání umístěný pásek zafixují. **Vzniká tak stříbrný nebo zlatý ornament**.

Rýhování kovů v uměleckém kovářství

Naopak mezi nejtradičnější a nejběžnější zdobící kovářské metody patří **rýhování**. Pomocí různě tvarovaných rýhováků s tupým ostřím se vytváří ornamenty na malých i velkých předmětech. **Díky míře ztupení rýhováku lze určit, jak hluboká rýha se v materiálu vytvoří**.

Představili jsme si tak několik zdobících technik v oblasti - umělecké kovářství. Některé z nich spočívají v povrchové úpravě materiálu a tedy ve změně odstínů a vytvoření zajímavých struktur, jiné jsou založené na principu mechanického zdobení předem připravených ornamentů a vzorů. Je třeba si uvědomit, že většina výše uvedených zdobících technik prostupuje napříč řemesly a uplatňuje se u různých řemeslných zpracování. [Kovářské řemeslo je tak jen jednou z oblastí, ve kterých lze tyto zdobící techniky využít.](#)